

keskustelua

Pertti Julkunen

Lenin, lehdistö, objektiivisuus

LENININ LEHDISTÖTEORIA: KAKSI TEHTÄVÄÄ = YKSI TEHTÄVÄ

Leninin kuuluisan lausunnon mukaan sanomalehti ei ole ainoastaan kollektiivinen agitaattori ja kollektiivinen propagandisti, vaan myös kollektiivinen organisaattori.¹ Hänen lehdistöteoreettiset käsityksensä liittyvätkin lehdistön tehtäviin, sanomalehden sisältöä hän käsittelee suhteessa tehtävään, organisaattorin työhön. Organisaatiotehtäväänsä lehti täyttää tekemällä poliittisia paljastuksia.² Kutakin paljastettua erillistä tosiasiaa proletariaatin sanomalehden tuli valaista teorialla.³

Lehdistön tilaan ja tehtäviin Lenin kiinnitti erityistä huomiota kahteen kertaan. Ensin vuoden 1901 paikkeilla porvarillis-demokraattisen vallankumouksen valmistelun kaudella ja toisen kerran lokakuun vallankumouksen jälkeen, etenkin sotakommunismien ja NEP-kauden välillä noin vuonna 1920. Eniten Leninin käsitykset muuttuivat tänä aikana sisältövaatimusten suhteen; poliittisten paljastusten asemesta sanomalehden oli keskityttävä talouteen.⁴ Heti lokakuun vallankumouksen jälkeen Lenin puuttui myös sanomalehden muotoon ja esitti sähkösanomatyylillä uudentyyppisen sanomalehden ominaisuudeksi.⁵ Olkoot Leninin lehtityypit tässä kirjoituksessa nimittäin LEHTI 1901 ja LEHTI 1920.

Lehdistön tehtävät eivät kuitenkaan muuttuneet olennaisesti. LEHTI 1901 ja LEHTI 1920 ovat kumpikin kollektiivisia organisaattoreita. Lokakuun vallankumouksen jälkeen ei tapahdu hypäystä todellisuudesta toiseen, harppausta vapauden valtakuntaan,⁶ ajan mosaiikkimaisessa todellisuudessa⁷ luokkataistelu ei lakannut, vaan kävi entistä ankarammaksi.⁸ LEHDEN 1901 (ja silloisen puoluekirjallisuuden, jolla Lenin tarkoitti myös ja nimenomaan sanomalehteä⁹) tarkoituksena oli paikalliseksi pirstoutuneen, ylenmääräisen runsaisiin henkilökohtaisiin suhteisiin perustuvan¹⁰ näpertelyn korvaaminen poliittisella liikkeellä, yleisvenäläisellä yrityksellä,¹¹ organisatorisen perinteen ja jatkuvuuden luominen,¹² hyvin erilaisten järjestörenkaiden yhtenäiseksi ketjuksi liittäminen.¹³ Siirtymisen ekonomismien juurena olevasta näpertelystä¹⁴ yleisvaltakunnalliseen poliittiseen toimintaan merkitsi, että proletariaatti järjestäytyi sanomalehden paljastustyön avulla silloisen yhteiskunnan yleisen, kaikille luokille yhteisen intressin, absolutismin kukistamisen toteuttamiseksi.¹⁵ Proletariaatin sanomalehden piti käsitellä kaikkia demokratian kysymyksiä rajoittumatta pelkästään proletariaatin kysymyksiin.¹⁶

Lokakuun vallankumouksen jälkeen tilanne oli muuttunut olennaisesti sikäli, että valtiovalta oli työväenluokan käsissä (tosin aluksi aika hu-

terasti, kuten voitiin todeta valtion mainosmonopolin kohtalosta¹⁷). Aseistautuneella proletariaatilla oli mahdollisuus määrällä koko valtakunnan lehdistön sisältöä ja pohtia, minkälainen tämän sisällön pitäisi olla. Leninin mielestä lehdistön piti nyt muuttua "sensaatioiden kuuluttajasta" ja "poliittisten uutisten tiedotusvälineestä" "joukkojen taloudellisen uudestikasvatuksen välikappaleeksi".¹⁸ Taloudellinen rakennustyö piti järjestää julkisuusperiaatteen mukaisesti.¹⁹ LEHTI 1920, "työkommuunin äänenkannattaja",²⁰ loi taloudellista julkisuutta, kannusti paikallista oma-aloitteisuutta²¹ paljastamalla puutteita ja laiminlyöntejä.²² Samaan tapaan, heikkouksia ja saavutuksia esitellen, toimitti myös poliittinen LEHTI 1901 illegaalista organisaatiotyötään.²³

Leniniläisen lehdistön kummassakin kehitysvaiheessa sanomalehdellä oli sama ideologinen tehtävä: taistelu porvarillista ideologiaa vastaan. Oli vapauduttava vallitsevista vahingollisista harhaluuloista.²⁴ LEHTI 1901 teki tätä vapautustyötä olemalla tärkeä osa työväenliikkeen organisaatiossa, ruuvi elävän liikkeen koneistossa,²⁵ hävittämällä paikalliseen näpertelyyn perustuvaa ekonomistista käytäntöä, joka vahingollisia harhaluuloja piti yllä, yhdistämällä liikettä yleisvaltakunnalliseksi taisteluksi. Ekonomistinen käytäntö, nimiltään ja muodoiltaan vaihdellen, on jatkuvasti työväenluokkaan kohdistuvan porvarillisen vaikutuksen lähde,²⁶ sillä taloudelliseen taisteluun rajoittuminen, kieltäytyminen muista taistelumuodoista porvarillista työväenluokkaa.²⁷ Leninin mukaan työläisten vaistonvarainen liike, pelkkä työvoiman myyntiehtoista huolehtiminen²⁸ johtaa porvarilliseen ideologiaan.²⁹

Mycs LEHTI 1920 kävi porvarillisen ideologian vastaista taistelua, mutta se kävi sitä taloudellisen rakennustyön organisaattorina. LEHDEN 1920 oli autettava proletariaattia taloudellisen kaoksen voittamisessa, oli voitettava kapitalismin alkeellisimpia muotoja ja pikkuporvarillista ideologiaa alituisesti uudelleen synnyttävät pientavaratuotannon valtoimet voimat.³⁰ LEHDILLE 1901 ja 1920 oli yhteistä se, että ne eivät vastustaneet ideologiaa niinkään kiisteli-

jöinä kuin kollektiivisina organisaattoreina. LEHTI 1901 vieroitti työläisiä porvarillisesta politiikasta (Leninin mukaan ekonomismiin pohjautava trade-unionistinen politiikka on juuri työväenluokan porvarillista politiikkaa³¹), teki heistä muuta kuin pelkkiä työvoimatavaran kauppiaita,³² teki heistä historian subjekteja.³³ LEHTI 1920 puolestaan pyrki siihen, että väestö järjestäytyisi siten, että koko tavaratuotannon logiikka (joka aiheuttanee Leninin ekonomismiksi kutsumaa hyötykäytäntöä, minkä Lenin ajatteli johtavan porvarilliseen ideologiaan) saataisiin ajan kanssa kumotuksi. Tässä proletariaatilla ei ollut muuta asetta kuin organisaatio.³⁴

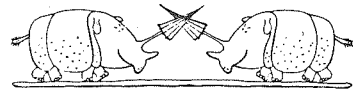
LEHTI 1901 siis järjesti työläisiä toimintaan, joka johdatti irti kehittyneestä porvarillisesta (pääoman arvonlisäys- ja pääomasuhteen uusintamisprosessissa syntyvästä) ideologiasta. Lehdellä 1920 oli vanhempi ja kehittymättömämpi ideologinen vastustaja: pikkuporvarillinen ideologia. Talous oli järjestettävä siten, että vanhat pikkuporvarilliset valtoimet voimat³⁵ eivät pääsisi synnyttämään tottumuksen voimalla *luonnonvoimaisesti*³⁶ kapitalismia ja porvaristoa, ettei pien-tavaratuotanto, sen jokapäiväinen, arkinen, näkymätön, huomaamaton, rappeuttava toiminta ympäröisi proletariaattia pikkuporvarillisella ilmapiirillä.³⁷

Kauko Pietilän³⁸ mukaan Leninin analyysi osoittaa, että proletariaatin poliittisen organisaation pääeste on porvarillinen ideologia. Pietilä kertoo, että tämä Leninin mielessä ollut porvarillinen ideologia on tuntematon joukoille. Leninin analyysi ei siis tunnu kohdalliselta;³⁹ Lenin organisoii työläisiä sellaista ideologiaa vastaan, jota työläiset eivät tunne. Pietilän katsauksesta voi päätellä vain, että Leninin täytyi olla jokseenkin hupsu ja päättelyn jälkeen joutuu ihmettelemään Pietilän mukana sitä, että Leninin lehti kuitenkin toimi, mistä on todistuskappaleena lokakuun vallankumous.

Pietilä kertoo,⁴⁰ että Lenin *epäilemättä* (kursivointi minun - PJ) tarkoitti porvarillisella ideologialla sitä, mitä Gramsci porvarillisella ideologialla tarkoitti. Jos Lenin olisi saanut tarkoittaa porvarillisella ideologialla sitä, mitä Lenin tarkoitti, tuo ideologia olisi

tullut joukoille tutuksi, suorastaan jokapäiväisen välttämättömästi saavutettavaksi. Porvarillinen ideologia olisi tuolloin syntynyt työläisten ahtaasta käytännöllisyydestä,⁴¹ heidän jokapäiväisestä ekonomistiseen toimintaan rajoittumisestaan, pelkkänä työvoimatavaran kauppiaina (pääomasuhteen uusintajina) olemisestaan. Pikuporvarillisen ideologian ilmapiiri puolestaan syntyisi pientavaratuotannon "jokapäiväisellä, arkisella, huomaamattomalla, rappeuttavalla toiminnalla"⁴² eikä olisi niinkään peräisin suurista filosofisista järjestelmistä (joista Lenin⁴³ joutui kyllä myöskin puhdistamaan työväenlehtien palstoja) tai ylimmäältä papistolta. Näin Leninin analyysi tulisi kohdallisemmaksi.

Usein ajatellaan, että Lenin esitti vuonna 1901 suunnitelman aivan uudentyypisen sanomalehden luomiseksi, että hän esitti uuden mallistavan lehdistäteorian. Pietilä⁴⁴ herättää ohi-

keskustelua

mennen kiintoisan kysymyksen tämän ajatuksen paikkansapitävyydestä.

Lenin ei todellakaan sanonut, että sanomalehden *pitää olla* kollektiivinen agitpropagandisti ja organisaattori, vaan hän sanoi, että sanomalehti *on* tuota kaikkea.⁴⁵ Ilmeisesti Leninin lausunto ei siis ollut uutta lehtityyppiä koskeva suunnitelma, vaan silloista vallitsevaa journalismia koskeva kuvaus: eri yhteiskuntaluokkien ja väestökerrosten sanomalehdet agitoivat, propagoivat ja organisoivat, ne paljastivat asioita ja valaisivat niitä omilla teorioillaan. Venäjän luokilla oli kaikilla jo omat kollektiiviset organisaattorinsa, vain työväenluokalta sellai-

nen puuttui. Siispä "...proletariaatin täytyy myös perustaa oma lehtensä, *niin kuin* muut väestöluokat *jo* ovat tehneet..."⁴⁶

Leniniläinen sanomalehti näyttää siis periaatteessa porvarillisen sanomalehdistön (joka heijastaa yleistä mielipidettä eli porvariston luokkavaistoa⁴⁷) poliittisen muodon kehityksen tuoteelta. Sen sijaan se (myös LEHTI 1920) ilmeisesti poikkeaa Venäjällä tuolloin jo hiljalleen kehittyvästä universaalilehdistöstä,⁴⁸ jonka "aito kapitalistinen organisaatio"⁴⁹ tarjosi "pornografiaa kehyksissä ja kuvissa, prostituutiota 'pyhän' näyttämötaiteen 'täydennyksekseksi'."⁴⁹ Aikansa poliittisesta lehdistöstä leniniläinen lehti poikkesi luonnollisesti luokkasäältäönsä puolesta ja siksi, että se valaisi paljastettuja tosiasioita tieteellisellä teorialla. Muut valaisivat taantumuksellisilla ja edistyksellisillä utopioilla⁵⁰ tai joutuivat objektiivisesta tosioalojen välttämättömyyden abstraktista valaisusta tosioalojen apologeetiksi.⁵¹

Näyttää siltä, että Lenin paitsi on suunnitellut käytännöllis-historiallisesti uudentyypisiä sanomalehtiä myös luonut suunnitelmiansa pohjaksi silloisten yhteiskuntasuhteiden ja valitsevan journalismin suhteita kuvaavaa teoriaa.

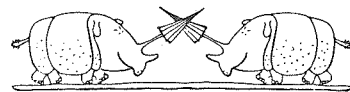
LENIN LEHTIMIEHENÄ

Tämän Tampereen yliopistossa esitettyyn proseminariesitelmään perustuvan tarkastelun tavoitteena oli alunperin vertailla keskenään Leninin lehdistökäsityksiä, uutta journalismia ja objektiivista joukkotiedotusta. Tarkoitus ei toteutunut. Yrityksen aikana selvisi, että mainittua kolmeä käsitettä ei luultavasti voi ollenkaan vertailla keskenään yhdellä kertaa. Vertailuja pitäisi tehdä kaksi. Aluksi vaikuttaa ilmeiseltä, että jos kaksi vertailua tehdään, on uutta journalismia verrattava Leninin varsinaisiin lehdistökäsityksiin ja objektiivista joukkotiedotusta Leninin filosofisiin teoksiin, niiden objektiivisuusproblematiikkaan. Tilanne saattaa kuitenkin olla täsmälleen päinvastainen: uutta journalismia ei kannata verrata leniniläiseen lehdistöteoriaan, *Materialismi ja empiriokritisismi, Filosofian vihkot, Narodnikiläisyyden taloudelli-*

nen sisältö ja ehkä myös *Kapitalismin kehitys Venäjällä* saattaisivat olla relevantimpia; objektiivista joukkotiedotusta kannattaa pohtia mielummin Leninin journalistiikan kuin filosofian valossa. Leninin suhtautumista objektiivisuusongelmaan voi jäljittää myös tutustumalla hänen työhönsä käytännön lehtimiehenä.

Leninin lehtikirjoitukset ovat - ilmeisesti aikansa poliittisen lehdistön yleistä tapaa ongelmattomasti noudattaen - laajoja, poleemisia ja perinpohjaisen argumentoivia. Argumentointi, tosiasioiden valaiseminen teorialla, ei merkinnyt Leninille toisaalta tosiasian, toisaalta tosiasiaa selittävän teorian (tosiasiaa pyörittävän lain) samanaikaista esittämistä. Teoriavalotuksessa oli kyse tosiasioiden yhteyksien osoittamisesta, paljastetun tapahtuman historiallisten yhteyksien osoittamisesta. Lenin määrittelee sanomalehtimiehen, publisistin, ainaseksi työksi nykyajan historian kirjoittamisen siten, että historiankirjoituksesta on hyötyä liikkeen välittömille osanottajille.⁵² Liikkeelle tärkeisiin tulevaisuutta koskeviin kysymyksiin ei voinut vastata tulevaisuutta arvailemalla, vaan historiaa analysoimalla.⁵³ Leninin historiallinen argumentaatio sisältää tulevaisuuteen suunnattuvia päätelmiä, jotka voivat olla hyvinkin yksityiskohtaisia (kopekkakeräystä Pravdalle säännöllistettävä sillä ja sillä paikakunnalla siten ja siten) tai laajanpuoleisia ja kauaskantoisia (sosialistinen vallankumous pitää toteutettaman aluksi yhdessä ainoassa maassa, ja nimenomaan Venäjällä, eikä koko maailmassa yhtä aikaa).

Yrittäessäni seuraavassa etsiä Leninin lehtikirjoituksista objektiivisuutta saatan sekoittaa keskenään journalistisen esityksen ja tieteellisen tutkimuksen. Jos näin käy, vika ei ole pelkästään minun, sillä Lenin itse sekoitti toisinsa journalistisen esityksen ja tieteellisen tutkimuksen. Lehtityössään Lenin näet pyrki argumentoimaan tieteellisesti ja tieteellisesti tällä tavalla journalismia. Tieteellisesti tietoisesti, sitä osoittavat hänen muutamät erinomaiset kantantajuistamismietiskelynsä.⁵⁴

keskustelua

Lenin vaati alituisesti lehtijuttujen valmistusprosessilta ja esitystavalta objektiivisuutta sekä moitti västustajiaan subjektivismista⁵⁵ tai ahtaasta abstraktista objektivismista.⁵⁶ En kuitenkaan onnistunut löytämään kirjoitusta, jossa Lenin eksplisiitisti selvittäisi, minkälainen objektiivinen lehtijuttu on. Otan sen vuoksi esimerkiksi Leninin laatiman lehtikirjoituksen, jota hän itse kehuu objektiiviseksi. Yritän tätä esimerkkiä erittelemällä päästä selville siitä, mitä Lenin objektiivisuudella tarkoittaa.

Lenin etsii ja esittää lehtikirjoituksissaan objektiivisia tietoja, tässä esimerkissä työväenliikkeessä esiintyvien eri virtauksien voimasta⁵⁷ tai erikseen vasemmistonarodnikkien virtauksesta.⁵⁸ Objektiiviset tiedot vastaavat todellisuutta, ja ne eroavat valheesta siinä, että ovat kenen tahansa tarkistettavissa.⁵⁹ Objektiivisuudelle on eduksi myös se, että tiedot ovat peräisin erilaisista⁶⁰ ja osin esittäjälleen vihamielisistä lähteistä.⁶¹ Julkisuus turvaa selostettujen tietojen ehdottoman tarkkuuden.⁶²

Objektiivinen kuva⁶³ ei synny pelkästään todellisuutta vastaavia väitteitä esittämällä. Leninillä on tapana pilkata professorimaista objektivistia⁶⁴ tai "objektiivista" tutkijaa, joka kerää utterasti faktatietoja sieltä ja täältä, siirtyä kirjasta kirjaan, sivulta sivulle, pyrkimättä muodostamaan itselleen johdonmukaisia katsomuksia, kehittelemään kokonaiskäsitystä prosessista.⁶⁵ Objektiivisen kuvan saamiseksi ja tarjoamiseksi on etsittävä ja esitettävä todellisuutta tarkasti vastaavia tietoja, jotka vastaavat kulloiseenkin oleellisimpaan kysymykseen.⁶⁶ Objektiivinen juttu siis rakennetaan totuudenmukaisista ja olennaisista tiedoista.

Esimerkiksi valitsemisani kolmessa lehtikirjoituksessa Lenin sanoo⁶⁷ välittävänsä objektiivisen kuvan Venäjän työväenliikkeen eri suuntausten voimasta kirjoittamishetkellä vuonna 1914. Tiedot, joiden avulla hän noita voimia mittaa, koskevat eri sanomalehtien saamia lahjoitusvaroja. Lenin varmistaa ensin sen, että kaikki hankitut tiedot vastaavat todellisuutta ja keskittyy tämän jälkeen tärkeisiin tietoihin, tietoihin siitä, keitä lahjoittajat ovat, ovatko he

työläisiä vai rikkaita myötämielisiä.⁶⁸ Tärkeiden tietojen joukosta valitaan lopulta huomion kohteeksi oleelliset tiedot, tiedot siitä, ovatko työläisiltä saadut keräystulot yksittäisten työläisten satunnaisesti antamia, vai ovatko lahjoittajina työläisryhmät, joiden jäsenten on pakosti pitänyt harkita yhdessä ennakolta, onko rahaa annettava, ja jos on, niin mihin tarkoitukseen ja kenelle.⁶⁹ Näin Lenin pääsee asian olemukseen; saa selville, millä tavalla mitäkään lehteä kannattavat ihmiset ovat organisoituneet ja mitä lehtiä milläkin tavalla organisoituneet ihmiset kannattavat. Näin "...yksinkertainen, totuudenmukainen yhteenveto näistä tiedoista puolen vuoden ajalta on antanut erinomaisen arvokkaan kuvan,"⁷⁰ jonka avulla Lenin saattoi tehdä päätelmiä työväenliikkeen organisaation kehityksen kuukausittaisesta vaihtelusta⁷¹ ja kaupungittaisesta laajuudesta.⁷² Eri voimia esittävän objektiivisen kuvan perusteella Lenin lopuksi tekee erityistä säännöllistä kopeekkakeräystä koskevan suunnitelman ja päätelmiä suunnitelman organisatorisesta merkityksestä.⁷³

Olen yrittänyt tässä osoittaa, että Lenin edusti käytännön lehtimiehenä jonkinmoista objektiivisen joukkotiedotuksen ihannetta Venäjällä vuosina 1912-1914, jolloin sanomalehti ei ollut vielä muuttunut universaalilehdeksi, vaan oli luonteeltaan puhtaasti poliittinen mielipidelehti. Esimerkkini⁷⁴ edustavuus saattaa olla kyseenalainen, sillä se on hakemalla haettu, olen luultavasti kerännyt utterasti faktatietoja sieltä ja täältä, siirtynyt kirjasta kirjaan, sivulta sivulle pyrkimättä edes jne.

On kuitenkin mahdollista, että Leninin tekemät lehtijutut ovat Hemänuksen ja Tervosen esittämän objektiivisuuskäsitteen mukaisia. Olen yrittänyt esimerkin avulla osoittaa, että ne olisivat todenmukaisia ja olennaisia.⁷⁵

Leninin lehtijuttukriteereissä häilähtää myös jotakin maksimaalisen vastaevideossin tapaista. Lenin vaatii tarkistettavuutta, vihamielisten

lähteiden käyttöä ja juttujen asettamista julkisuuden testiin.

Leninin ilmeinen innostus falsifikaatio/verifikaatio -ajatteluun voisi antaa ainesta varsin usein kuultavalle puheelle positivistis-Leninistä. Leninin esittämä vaatimus tarkistettavuudesta ja vihamielisten lähteiden käytöstä eroaa kuitenkin olennaisesti Hemänuksen ja Tervosen yleisestä kriteeristä, joka on nimeltään maksimaalinen vastaevideossi.⁷⁶ Ensinnäkään Leninille vastaevideossi ei ole täysin riittävä ja toiseksi Leninin vastaevideossilla ei ole tekemistä jutun olennaisuuden kanssa, se ei ole objektiivisuuden yleinen kriteeri journalistisen työprosessin tasolla; kysymys on vain asiatietojen todenmukaisuuden tarkistamisesta (ei asiatietojen olennaisuudesta, lopputuloksen olennaisuuden maksimointiin maksimaalisen vastaevideossin metodi ei ole täysin riittävä), ja ehkä vielä enemmän poleemisesta aseesta.

LEHTIJUTUN OBJEKTIIVISUUS: ESITYSTAPA

Objektiivisuus on Leninille myös esitystavan ongelma. Hänen tavoitteenaan on rakentaa esityksissään "kuva, joka on niin objektiivinen, kuin käsillä olevan aineiston perusteella suinkin voidaan saada."⁷⁷ Kuvan tekijän on rakennettava kuvansa kaikkien mahdollisten saatavissa olevien asiaan kuuluvien tosiasioiden perusteella, mutta tosiasiat on esitettävä paitsi täydellisesti ja tarkasti, myös yleistävästi ja yhteenvedon antavasti, kokonaiskäsitystä luovasti. On siis esitettävä kuva eikä tosiasioiden röykkiö. Kuva ei saa olla valokuvamainen, siis kaikkia tosiasioita erikseen esittävä. Kuva rakentuu tyypeistä, objektiivisen kuvan antaminen on tyyppien esittämistä. Tyypit saattavat luonnehtia esimerkiksi kuvattavien asioiden tai tapahtumien välisten vivahteiden erojen olemusta.⁷⁸

Tyyppi on käsite, jota Lenin käyttää usein ja päättäväisesti alleiviivaillen. Hänen alustavien hahmotelmiensa mukaan tyyppi = historiallinen kehitysaste.⁷⁹ Historiallisuudella ei luonnollisesti tarkoiteta menneisyyttä tai ajallista perättäisyyttä, päinvastoin, Lenin hylkää mielellään kronologiat ja rajoittuu olennaisiin seikoihin.⁸⁰ Yleensä Lenin käyttää tyypejään ni-

menomaan samanaikaisesti esiintyvien erilaisten historiallisten kehitysasteitten havainnollistamiseen.⁸¹

Lenin rakentaa tyypejään todellisuuden rakennetta tutkimalla. Tyyppiä ei rakenneta tavanomaisesta, usein esiintyvästä ja yleisestä, vaan olennaisesta. Lenin ei rakenna tyyppiä ulkoisia tuntomerkkejä tutkimalla ja luokittelemalla (tällaista tyyppittelyä hän kutsuu pejoratiivisesti asioiden sosiologisoimiseksi), vaan sisäisten olemuksellisten ristiriitojen perusteella. Tyyppi on tyyppillinen sen mukaan, mikä ristiriita on kehittyneet vallitsevaksi. Tyyppillä ilmaistaan tosiasioiden olemus, tyyppi kasvatetaan esiin tosiasioiden verkon historiallisista solmukohtista. Olemus on todellisuudessa ja tyyppi olemuksen esitys. Tyyppi esittää asioiden olennaista toisiinsa liittymistä. Tyyppi on tutkimuksen esityskelpoinen tulos, olemuksen ilmaisuväline, jonka avulla tavoitetaan esitykseen kaikinpuolisuutta, rakennetaan kokonaisnäkemystä.

Tutkimuksessa rakennetusta tyyppistä voi tulla myös uuden tutkimuksen tutkimusväline, historiallisen tilanteen analysointiväline, jolla eritellään vallitsevia asiointiloja ja mahdollisuuksia. Lenin käyttää mielenkiintoisesti jonkinlaista epäweberiläistä ideaalityyppimetodia esimerkiksi Venäjän agraarikehitystä eritellessään.⁸² Samalla hän ennakoii tyyppien avulla tulevaisuutta, ennakoii sitä aivan toisella tavalla kuin joku Popper väittää marxilaisten profetointia harrastavan.⁸³ Tyyppien pitäisi auttaa kokonaishahmon luomisessa nykyisyydestä, nykyisyyden ymmärtämisen tulisi olla pohjana tulevan ennakoinnille, toimintasuunnitelmalle. Journalistisessa työprosessissa Leninin tyyppi tuntuu yhdistävän toisiinsa tiedon hankintaa ja tiedon esittämistä. Se on keino, jolla tarkastelun olemuksellisuus tehdään esityksen kommunikatiivisuudeksi. Tyypit ovat objektiivisen kuvan kokoavia elementtejä.

Tyyppiä pidetään usein taiteilijan tai viihde-työntekijän työvälineenä. Hemänuksen⁸⁴ mukaan tyyppillisuus on todenmukaisuuden yleisten kriteerien sovellutus nimenomaan joukkotiedotuksen fiktiivisellä puolella. Leninin tyyppi ei kuitenkaan ole erityisen ominainen taiteelliselle tai yleensä fiktiiviselle esitykselle.⁸⁵ Mutta

Leninin tyyppi ei tee esitystä esitystä abstraktiksi (kuten sosio-loogisen luokittelun tyyppi tekee); tyyppien erittely saattaa päinvastoin antaa konkreettista sisältöä abstrakteihin kaavoihin.⁸⁶ Objekttiivisen kuvan elementtinä toimiva, elävinä hahmoina esiintyvä tyyppi⁸⁷ ei siis oikein mahdu puisevan ongelmattomasti ymmärrettyyn tieteeseenkään.

Tyypillä on siis huonot oltavat. Tiukasti tosiasioiden ja tosiloihin pitäytyvänä se ei kelpaa taiteeseen, tieteestä se ajetaan pois elävyytensä ja ainutkertaisuutensa takia. Objektivisuutta ja kommunikatiivisuutta yhteensolmiva tyyppi saattaa kuitenkin olla kiintoisa sekä journalismin tieteellistämisen että sen taiteellistämisen kannalta.

VIITTEET

¹ Lenin 1901d, 11; 1901-02, 495.

² Lenin 1901d, 10; 1902a, 330; 1901-02, 391, 403-05, 422-23, 479; 1901e, 62-63.

³ Lenin 1900a, 307.

⁴ Ks. Lenin 1918a, 189; 1918c, 82-84; 1920b, 392; 1920a, 500; 1921c, 116.

⁵ Ks. Lenin 1918c, 82.

⁶ Lenin 1918b, 261-262.

⁷ Lenin 1919c, 151.

⁸ Lenin 1919c, 369.

⁹ Ks. Lilja 1978, 465; vrt. Lenin 1901c, 316-317; 1902c, 335-336. Pietilän pohdinnot sanomalehden arkkitehtuurin muutoksista valaisevat kysymystä tämän työn kannalta kiinnostavammin kuin Liljan kielitieteelliset ja sanamerkitykselliset selitykset, vrt. Pietilä 1980a, 241-242.

¹⁰ Lenin 1899, 204.

¹¹ Lenin 1901e, 62.

¹² Lenin 1900b, 302-306.

¹³ Lenin 1902b, 94-95.

¹⁴ Lenin 1901e, 64.

¹⁵ Vrt. Lenin 1901-02, 403-408.

¹⁶ Lenin 1900a, 310.

¹⁷ Ks. Lenin 1921b, 69-71.

¹⁸ Lenin 1918a, 191-192.

keskustelua

¹⁹ Lenin emt., 192; 1918b, 248.

²⁰ Lenin 1918a, 189.

²¹ Lenin 1921a, 353; 1921d, 433.

²² Lenin 1919a, 408.

²³ Vrt. Lenin 1901-02, 499-501.

²⁴ Lenin 1901f, 69.

²⁵ Lenin 1905a, 31, hänen itsensä ontuvaksi myöntämän vertauksen mukaan.

²⁶ Lenin 1914a, 268-271.

²⁷ Lenin 1900b, 351.

²⁸ Lenin 1901-02, 390.

²⁹ Emt., 375.

³⁰ Lenin 1918e, 273; 1920d, 8, 27-8; 1920c, 413; 1921a, 357.

³¹ Lenin 1901-02, 418, 429.

³² Vrt. emt., 390.

³³ Vrt. Pietilä 1980a, 111 ja passim.

³⁴ Lenin 1904, 400.

³⁵ Lenin 1920c, 413; 1918e, 273.

³⁶ Lenin 1920d, 8.

³⁷ Emt., 28.

³⁸ Pietilä 1980b, 41.

³⁹ Emt., 41.

⁴⁰ Emt., 41.

⁴¹ Lenin 1900a, 303.

⁴² Lenin 1920d, 28.

⁴³ Lenin 1914b, 111.

⁴⁴ Ks. Pietilä 1980a, 283.

⁴⁵ Ks. Lenin 1901d, 11; 1901-02, 495. Tosin Lenin myös kysynee, voiko sanomalehti olla organisaattori, ks. emt., 491, mutta tämä ei oikeastaan asiaa muuta.

⁴⁶ Lenin 1902c, 336. Kursivointi minun - PJ.

⁴⁷ Vrt. Lenin 1906, 264.

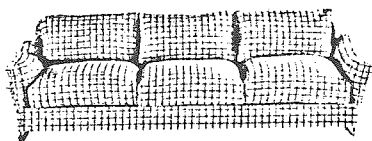
⁴⁸ Vrt. Pietilä 1980a, passim.

- 49 Lenin 1917d, 465. Kursivointi minun - PJ.
- 50 Lenin 1905a, 33.
- 51 Vrt. Lenin 1912a, 343-47.
- 52 Vrt. Lenin 1912b, 317-19.
- 53 Vrt. Lenin 1905b, 90.
- 54 Lenin 1908, 54.
- 55 Ks. esim. Lenin 1894, 125, 144, 152, 311; 1909, 332; 1914d, 374.
- 56 Ks. esim. Lenin 1994-95, 388-89, 413-14, 421-24, 488; 1912b, 317-19.
- 57 Lenin 1914d.
- 58 Lenin 1914c.
- 59 Emt., 381; 1914d, 374.
- 60 Lenin 1914c, 381.
- 61 Lenin 1914d, 374.
- 62 Lenin 1912c, 172-75.
- 63 Vrt. esim. Lenin 1904, 322.
- 64 Ks. Lenin 1894-95, 424.
- 65 Lenin 1901a, 183, alaviite.
- 66 Vrt. Lenin 1912c, 175.
- 67 Lenin 1914a; 1914d; 1912c.
- 68 Ks. Lenin 1912c, 175.
- 69 Emt., 175.
- 70 Emt., 185.
- 71 Ks. emt., 176-178.
- 72 Ks. emt., 178-181.
- 73 Ks. emt., 186-187.
- 74 Esimerkeistä ks. esim. Lenin 1917a, 279 ja 1911, 51.
- 75 Vrt. Hemänus & Tervonen 1980, 110.
- 76 Vrt. emt., 113.
- 77 Lenin 1904, 322.

- 78 Emt., 322-323.
- 79 Ks. Lenin 1917b, 356.
- 80 Ks. esim. Lenin 1920e, 433.
- 81 Ks. esim. Lenin 1916, 29 tai 1918d, 326.
- 82 Ks. Lenin 1907a, 226-230.
- 83 Vrt. Julkunen 1980, 12-14, 19-20.
- 84 Hemänus & Tervonen 1980, 129.
- 85 Faktisen ja fiktiivisen välisen rajan yhteisongelmallisuudesta objektiivisuuden kanssa ks. Hujanen 1981, 42.
- 86 Vrt. Lenin 1907b, 482.
- 87 Vrt. Lenin 1904, 195-96, 322-23.

LÄHTEET

- HEMÄNUS, P. & TERVONEN, I. *Objektiivinen joukkotiedotus*. Helsinki, Otava, 1980.
- HUJANEN, T. Fakta, fiktio, ratio. *Tiedotustutkimus*, 4 (1), 1981, s. 40-45.
- JULKUNEN, P. Karl Popperin historisismien olemus. Julkaisematon tutkielma. *Tampereen yliopisto, yhteiskunnallinen opetusjaosto*. 1980.
- LENIN, V.I. Mitä ovat "kansan ystävät" ja miten he taistelevat sosiaalidemokraatteja vastaan? Teoksessa LENIN, V.I. *Teokset*. 1. osa. Petroskoi, Karjalan ASNT:n valtion kustannusliike, 1953-1969 (1894). (Tästä lähtien vain *Teokset*.)
- LENIN, V.I. Narodnikilaisuuden taloudellinen sisältö ja sen arvostelu hra Struven kirjassa. *Teokset*, 1. osa. (1894-95.)
- LENIN, V.I. Kirjoituksia "Rabotshaja Gazetaan". Päivänpolttava kysymys. *Teokset*, 4. osa. (1899.)
- LENIN, V.I. "Iskran" ja "Zarjan" julkilausuman luonnos. *Teokset*, 4. osa. (1900a.)
- LENIN, V.I. Liikkeemme päivänpolttavat tehtävät. *Teokset*, 4. osa. (1900b.)
- LENIN, V.I. Agraarikysymys ja "Marxin arvostelijat". *Teokset*, 5. osa. (1901a.)
- LENIN, V.I. Aikakauslehdessä "Svoboda". *Teokset*, 5. osa. (1901b.)
- LENIN, V.I. "Etelän työläisten" kirjeen johdosta. *Teokset*, 5. osa. (1901c.)
- LENIN, V.I. Mistä on alettava? *Teokset*, 5. osa. (1901d.)
- LENIN, V.I. S.O. Zederbaumille. *Teokset*, 34. osa. (1901e.)
- LENIN, V.I. Zemstvon vainoojat ja liberalismien hannibalit. *Teokset*, 5. osa. (1901f.)
- LENIN, V.I. Mitä on tehtävä? Liikkeemme päivänpolttavia kysymyksiä. *Teokset*, 5. osa. (1901-02.)
- LENIN, V.I. Poliittinen agitaatio ja "luokkanäkökanta". *Teokset*, 5. osa. (1902a.)
- LENIN, V.I. Tsh-lle. *Teokset*, 34. osa. (1902b.)
- LENIN, V.I. Vastaus "lukijalle". *Teokset*, 5. osa. (1902c.)
- LENIN, V.I. Askel eteenpäin kaksi askelta taaksepäin (kriisi puolueessamme). *Teokset*, 7. osa. (1904.)
- LENIN, V.I. Puoluejärjestö ja puoluekirjalli-

suus. *Teokset*, 10. osa. (1905a.)

LENIN, V.I. Vallankumoukselliset päivät. *Teokset*, 8. osa. (1905b.)

LENIN, V.I. Kadettien voitto ja työväenpuolueen tehtävät. *Teokset*, 10. osa. (1906.)

LENIN, V.I. Sosialidemokratian agrariohjelma Venäjän ensimmäisen vallankumouksen vuosina 1905-1907. *Teokset*, 13. osa. (1907a.)

LENIN, V.I. Suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin. *Teokset*, 12. osa. (1907b.)

LENIN, V.I. Toisen kutsunnan kadetit. *Teokset*, 15. osa. (1908.)

LENIN, V.I. Kuinka sosialistivallankumoukselliset tekevät yhteenvetoja vallankumouksesta ja kuinka vallankumous on tehnyt yhteenvedon sosialistivallankumouksellisista. *Teokset*, 15. osa. (1909.)

LENIN, V.I. Lakkauttajamme (Hra Potresovista ja V. Bazarovista). *Teokset*, 17. osa. (1911.)

LENIN, V.I. Kaksi utopiaa. *Teokset*, 18. osa. (1912a.)

LENIN, V.I. Poliittisesta linjasta. *Teokset*, 18. osa. (1912b.)

LENIN, V.I. Puolen vuoden työn tulokset. *Teokset*, 18. osa. (1912c.)

LENIN, V.I. Aatteellinen taistelu työväenliikkeessä. *Teokset*, 20. osa. (1914a.)

LENIN, V.I. A. Bogdanovista. *Teokset*, 20. osa. (1914b.)

LENIN, V.I. Kuinka voimakas on vasemmistonarodnikkien virtaus työväen keskuudessa? *Teokset*, 20. osa. (1914c.)

LENIN, V.I. Objektivisia tietoja työväenliikkeessä esiintyvien eri virtausten voimasta. *Teokset*, 20. osa. (1914d.)

LENIN, V.I. Marxilaisuuden irvikuvasta ja "imperialistisesta ekonomismista". *Teokset*, 23. osa. (1916.)

LENIN, V.I. Tilastotiede ja sosiologia. *Teokset*, 23. osa. (1917a.)

LENIN, V.I. "Tilastotiede ja sosiologia" kirjan jäsenyksiä. *Teokset*, 41. osa. (1917b.)

LENIN, V.I. Valtio ja vallankumous. Marxilaisuuden oppi valtiosta ja proletariaatin tehtävät vallankumouksessa. *Teokset*, 25. osa. (1917d.)

LENIN, V.I. Artikkelin "Neuvostovallan lähimmät tehtävät" alkuperäinen hahmotelma. *Teokset*, 27. osa. (1918a.)

LENIN, V.I. Neuvostovallan lähimmät tehtävät. *Teokset*, 27. osa. (1918b.)

LENIN, V.I. Sanomalehtiemme luonteesta. *Teokset*, 28. osa. (1918c.)

LENIN, V.I. "Vasemmistolaisesta" lapsellisuudesta ja pikkuporvarillisuudesta. *Teokset*, 27. osa. (1918d.)

LENIN, V.I. Yleisvenäläisen TpKK:n istunto huhtikuun 29. p:nä 1918. *Teokset*, 27. osa. (1918e.)

LENIN, V.I. Suuri aloite. (Työläisten sankaruudesta selustassa. "Kommunististen talkoiden" johdosta.) *Teokset*, 29. osa. (1919a.)

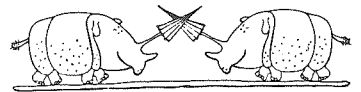
LENIN, V.I. Tervehdys Unkarin työläisille. *Teokset*, 29. osa. (1919b.)

LENIN, V.I. VKP(b):n VIII edustajakokous maaliskuun 18-23. p:nä 1919. *Teokset*, 29. osa. (1919c.)

LENIN, V.I. Neuvostojen VIII yleisvenäläinen edustajakokous joulukuun 22-29. p:nä 1920. *Teokset*, 31. osa. (1920a.)

LENIN, V.I. Teesit tuotantopropagandasta. (Alustava luonnos.) *Teokset*, 31. osa. (1920b.)

LENIN, V.I. Ulko- ja sisäpoliittinen tilanteem-

keskustelua

me ja puolueen tehtävät. (Puhe VKP(b):n Moskovan kuvernementtikonferenssissa marraskuun 21. p:nä 1920.) *Teokset*, 31. osa. (1920c.)

LENIN, V.I. "Vasemmistolaisuus" lastentautila kommunismissa. *Teokset*, 31. osa. (1920d.)

LENIN, V.I. VKP(b):n IX edustajakokous maaliskuun 29. huhtikuun 5. p:nä 1920. *Teokset*, 30. osa. (1920e.)

LENIN, V.I. Elintarvikeverosta. (Uuden politiikan merkitys ja ehdot.) *Teokset*, 32. osa. (1921a.)

LENIN, V.I. Moskovan kuvernementin VII puoluekonferenssi 29-31. lokakuuta 1921. *Teokset*, 33. osa. (1921b.)

LENIN, V.I. Valistusasiain kansankomissariaatin toiminnasta. *Teokset*, 32. osa. (1921c.)

LENIN, V.I. VKP(b):n X yleisvenäläinen konferenssi 26-28. toukokuuta 1921. *Teokset*, 32. osa. (1921d.)

LILJA, P. Tahtoiko Lenin puoluekantaista kaunokirjallisuutta? *Parnasso*, 28 (7), 1978.

PIETILÄ, K. Formation of the newspaper: a theory. *Acta Universitatis Tampereensis, ser. A*, vol. 119. Tampere, 1980a.

PIETILÄ, K. Journalismi, työ ja lehtimiehen ammattikäytäntö. *Soihtu*, 44 (4), 1980b.